

При разработке исторического курса необходимо обращаться непосредственно к многоплановой работе учителя начальных классов, чтобы представить практическое воплощение педагогических идей в школе. Фундаментальное пособие, которое раскрывает весь объем работы учителя начальной школе в определенный исторический период отражен в уникальном издании: «Начальная школа. Настольная книга учителя под редакцией проф. М.А. Мельникова» (1950). В этой книге, состоящей из 916 страниц, освещены все вопросы начальной школы от концепции обучения до устройства и комплектования школьной библиотеки.

История вопроса не может быть рассмотрена вне проекции построения будущего, поэтому завершение учебного курса выносятся следующие вопросы (методический аспект):

- Современная школа как проекция будущего. Критический анализ.
- Отечественная школа в системе мирового образовательного процесса.
- Школы завтрашнего дня.

Можно утверждать, что в настоящее время достаточно литературных источников, чтобы постепенно и планомерно вводить элементы курса истории методики родного языка в вузовское образование с перспективой его полноценной разработки.

УДК 373.3+82-93

**А. А. Ємець,
О. М. Коваленко
м. Харків**

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ В ПЕРШОМУ КЛАСІ В МЕЖАХ ПРОЕКТУ «ДЕНЬ У ШКОЛІ. ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ»

У статті розглянуто значення систематичної педагогічної практики у формуванні професійної компетентності в майбутніх учителів початкових класів. Окреслено основні завдання експериментального проекту «День у школі. Професійне зростання» за напрямом

«Робота з дитячою книжкою». Розкрито особливості методичної роботи в першому класі, які необхідно усвідомити другокурсникам.

Ключові слова: професійна компетентність, підготовка студентів, початкова школа, урок позакласного читання, дитяча книжка.

Емец А.А., Коваленко О.Н. Организация работы с детской книгой в первом классе в рамках проекта «День в школе. Профессиональный рост». В статье рассмотрено значение систематической педагогической практики в формировании профессиональной компетентности у будущих учителей начальных классов. Обозначены основные задачи экспериментального проекта «День в школе. Профессиональный рост» по направлению «Работа с детской книгой». Раскрыты особенности методической работы в первом классе, которые необходимо освоить второкурсникам.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, подготовка студентов, начальная школа, урок внеклассного чтения, детская книга.

Yemets A.A, Kovalenko O.M. The organization of work with children's book in the first form within the project "A Day at School. Professional Advancement." The article considers the importance of systematic pedagogical practice in the formation of future primary school teachers' professional competence. It outlines the main tasks of the experimental project "A Day at School. Professional Advancement" in the area of "Work with a children's book. The article reveals the features of methodological work in the first form, which are essential to be studied by sophomore students.

Key words: professional competence, student training, primary school, extracurricular reading lesson, children's book.

Одним із пріоритетних завдань підготовки вчителя початкової школи є формування його професійної компетентності. Однак, як свідчать результати опитування керівників шкіл, рівень фахової підготовки випускників педагогічних освітніх закладів різного ступеня акредитації, не відповідає потребам сьогодення. Особливе занепокоєння викликає недостатня сформованість у майбутніх учителів початкових класів практичних умінь роботи з учнями.

Як відомо, важливим напрямом формування професійної компетентності є організація педагогічної практики студентів у школі. Згідно з чинними

навчальними планами передбачається щосеместрова тижнева пасивна практика на 1-2 курсах, на старших курсах запроваджується активна практика упродовж 5-6 тижнів. На жаль, як свідчить досвід, короткотривала пасивна практика є недостатньо ефективною, оскільки не дозволяє реалізувати в повній мірі діяльнісний підхід у формуванні фахівця.

З метою подолання прогалів у професійній компетентності майбутніх учителів та переходу на якісно новий рівень фахової підготовки у 2016 році на факультеті початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди було започатковано експериментальний проект «День у школі. Професійне зростання». До проекту були залучені студенти 1-3-х курсів. Програма педагогічної практики «День у школі» розроблялася для кожного курсу окремо і враховувала специфіку навчальних дисциплін, які засвоюють студенти. Це дозволило виокремити основні напрями кожного етапу проекту.

Оскільки в діяльності вчителя початкових класів особливе місце займає робота з дитячою книгою, то в процесі підготовки програми практики для студентів 1-2-го курсів як пріоритетне завдання було визначено формування читацької культури.

На першому курсі метою роботи з дитячою книгою є набуття студентами навичок виразного педагогічного читання творів художньої літератури, умінь спілкування з дитячою аудиторією.

На другому курсі, спираючись на набуті вміння, розширюються завдання організації роботи з дитячою книгою. Метою цього етапу є формування в студентів уявлення про уроки позакласного читання та набуття первинних умінь їх проведення, спираючись на готові розробки. Такий підхід упродовж тривалого часу мав позитивну апробацію в межах педагогічної студії, започаткованої Лабораторією методичного забезпечення безперервної системної освіти школа — вищий навчальний заклад ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Якщо педагогічна студія мала переважно форму індивідуальної роботи, то запровадження проекту «День у школі» передбачав перехід на

залучення всіх студентів до активної діяльності під час практики. Це стало можливим завдяки підключенню магістрантів до тьюторської взаємодії з другокурсниками.

Програмою практики передбачена робота студентів в усіх класах початкової школи від першого до четвертого. Мета цієї статті — розкрити особливості роботи з дитячою книгою в першому класі, які необхідно усвідомити другокурсникам.

За класичною методикою позакласного читання, перший клас — це підготовчий етап формування читацької самостійності. З цією метою кожного тижня учитель проводить спеціальний урок навчання грамоти — урок роботи з дитячою книжкою. У першому семестрі для цього відводиться частина уроку (20 хвилин), а, починаючи з другого семестру, знайомству з дитячою книжкою присвячується весь урок.

Дитяча книжка, з якою працює учитель на уроці, має відповідати певним дидактичним і видавничим вимогам, а саме: формат не менше 60x90 $\frac{1}{4}$, кількість сторінок від 8 до 30, ілюстрації — бажано кольорові, з невеликою кількістю дрібних деталей, з чітким контуром, зображення персонажів — класично-традиційне з урахуванням національно-просвітницького компоненту, структурні елементи книжок повинні мати навчальне спрямування і формувати вміння розглядати й орієнтуватися в книжках різних видів і різного оформлення (книжки з титульним аркушем і без, з повною назвою на обкладинці і без тощо).

Подолати негативне ставлення сучасних дітей до читання дозволяє використання в навчальному процесі книжок, що мають додаткове функціональне навантаження. До таких книжок належать: *книжки «розкажи казку»*, *книжки-іграшки*, *книжки-картинки*, *книжки-розфарбовки*.

Книжки «розкажи казку» (рос. книжка-рассказка) — особливий вид книжок, які мають додаткову функцію — навчання дітей переказу. Структура книжки складається з таких частин: звернення до дорослого, текст казки (зазвичай вміщений на двох сторінках) і малюнки, які послідовно передають

зміст твору.

Книжки-іграшки задовольняють потребу дитини в грі. Розмаїття такої групи видань велике: книжки з клапанами, книжки-панорами, книжки з вкладним папером тощо.

Книжки-картинки — це книжки, в яких основну частину сторінки займає малюнок.

Укладання програми для організації та проведення студентами уроків позакласного читання в першому класі здійснювалося з урахуванням розмаїття найбільш цікавих книжкових видань. Враховувалася також специфіка школи, а саме: мова викладання. Оскільки в базових школах, які беруть участь у проєкті «День у школі. Професійне зростання» за напрямом «Робота з дитячою книжкою», навчальний процес здійснюється російською мовою, то згідно з вимогами методики позакласного читання основна частина уроків проводиться мовою викладання.

ПРОГРАММА

занятий по работе с детской книгой в 1 классе

№	Тема занятия	Тип книги
1.	Чтение-рассматривание книги «Петушок и бобовое зёрнышко»	книжка-рассказка
2.	Чтение-рассматривание книги «Колосок»	книжка-рассказка
3.	Чтение-рассматривание книги «Два жадных медвежонка»	книжка-картинка
4.	Читання-розгляд книги «Солом'яний бичок»	книжка-іграшка
5.	Чтение-рассматривание книги «У солнышка в гостях»	книжка-картинка
6.	Чтение-рассматривание книги «Пых»	книжка-рассказка
7.	Чтение-рассматривание книги «Три поросёнка»/ Читання-розгляд книги М. Коцюбинського «Чого ж вони зраділи?»	книжка-панорама

8.	Чтение-рассматривание книги В. Сутеева «Мышонок и карандаш»	книжка-картинка
9.	Чтение-рассматривание книги С. Маршака «Сказка о глупом мышонке»/ Читання-розгляд книги Н. Забіли «Ясочина книжка»	книжка-картинка
10.	Чтение-рассматривание книги А.С. Пушкина «У лукоморья».	книжка-картинка
11.	Урок-утренник. В гостях у сказки.	

Урок з позакласного читання в першому класі має певні структурні компоненти:

- Підготовка до сприйняття навчального матеріалу.
- Виразне читання вчителем твору.
- Емоційно-оцінна бесіда.
- Повторне перечитування твору. Колективне відтворення прослуханого. Розмірковування про почуте.
- Розглядання дитячої книжки, в якій вміщено твір з метою зіставлення його змісту із зовнішніми показниками (написами на обкладинці, ілюстраціями на обкладинці та в книзі). Обмін враженнями про розглянуту книжку.
- Рекомендації щодо можливої самостійної діяльності учнів з дитячими книжками, які є в класі чи вдома, в позаурочний час.

Наведемо приклади розробок конспектів, які пропонувалися студентам з метою проведення уроків позакласного читання в першому класі.

Конспект уроку роботи з дитячою книжкою в школі з російською мовою навчання.

Тема урока. Чтение-рассматривание книги «Петушок и бобовое зёрнышко».

Цель: учить рассматривать книжку, ее составные части (обложку,

иллюстрации), находить название книги, учить слушать сказку и пересказывать ее содержание по иллюстрациям, расширять представления о народных сказках, формировать интерес к чтению и книгам.

Оборудование: книга «Петушок и бобовое зёрнышко»: русская народная сказка (М.: Малыш, 1988; худ. А.Лурье), боб или фасоль, шапочки-маски (курочка, хозяйка, корова, хозяин, кузнец).

Ход урока

I. Орг. момент.

— Здравствуйте, ребята! Мы — студенты, будущие учителя начальных классов. Меня зовут Наталия Ивановна, а меня – Светлана Сергеевна.

Каждый вторник мы будем приходить к вам и читать интересные книги. А у вас есть любимые книги? Назовите их (*ответы детей громко повторяет студент*).

II. Установка на слушание произведения.

- Сегодня я прочитаю вам русскую народную сказку «Петушок и бобовое зёрнышко».

— Ребята, кто из вас видел бобовое зёрнышко?

— Посмотрите. Это бобовое зёрнышко. Боб. (*Демонстрация боба или фасоли*). Видите, какой он большой.

— Садитесь удобнее и слушайте русскую народную сказку «Петушок и бобовое зёрнышко».

III. Чтение сказки студентом вслух.

IV. Эмоционально-оценочная беседа.

— Понравилась вам сказка?

— Переживали за петушка? Волновались?

— Как хорошо, что курочка смогла помочь петушку!

— Все запомнили, как называется сказка?

Студент открывает запись на доске:

Петушок и бобовое зёрнышко

Русская народная сказка

Дети хором читают запись.

— Кто автор сказки «Петушок и бобовое зёрнышко»? Если мы знаем, что это русская народная сказка, значит её автор – русский народ.

V. Рассматривание книги и беседа по содержанию прочитанного.

— Рассмотрим книгу, которую прочитали.

— Сначала рассмотрим обложку. Вот это – обложка. Кто на ней нарисован? Что держит в клюве петушок? Где на обложке записано название сказки?

Студент постранично демонстрирует иллюстрации, помещённые в книге. Вместе с детьми обсуждает изображения и помогает им вспомнить сказку.

— Кого мы видим на этом рисунке? (Петушок и курочка).

— Что делает петушок? (Клюёт зёрнышки). Клюёт, торопиться, даже головы не поднимает. А курочка? А курочка его уговаривает: «Петя, не торопись!».

— Послушался петушок курочку? Нет. Да второпях подавился бобовым зёрнышком.

— Посмотрите на следующую картинку. Что случилось с петушком? (Лежит петушок и не дышит).

— Испугалась курочка да и побежала...к кому? (*Демонстрация следующей картинки*). К хозяйке. И говорит курочка хозяйке: «Ох, хозяйюшка, дай скорее маслица, петушку горлышко смазать: подавился петушок бобовым зёрнышком».

— Что сказала курочке хозяйка? (*Демонстрация следующей иллюстрации*).

— Согласилась ли коровушка помочь курочке? Да, но сказала, что нужно попросить у хозяина свежей травы.

— Прибежала курочка к хозяину. (*Демонстрация иллюстрации*). Посмотрите, какой у нас хозяин. Крестьянин. Все у него есть под рукой: и грабли, и бочка, и котомка, и верёвка. Только косы новой нет. Нужно

обратиться к кузнецу. (*Демонстрация следующей иллюстрации*).

— Куда прибежала курочка? К кузнецу. А он работает в кузнице. Здесь жарко. В печи металл плавится, а кузнец молотком стучит, металлу нужную форму придаёт. Смотрите, подкову для лошади делает. А коса у него уже готова.

— Что сказала курочка кузнецу? «Кузнец, кузнец, дай скорее хозяину ... (хорошую косу). Хозяин даст коровушке... (травы). Коровушка даст... (молока). Хозяюшка собьёт ... (маслица). Я смажу петушку... (горлышко): подавился петушок... (бобовым зёрнышком).

— Что было дальше? (*Демонстрация следующей иллюстрации*). Кузнец дал хозяину косу. (*Демонстрация следующей иллюстрации*). Хозяин накопил травы. Коровушка траву съела и дала молока. Хозяюшка сбила маслица. (*Демонстрация следующей иллюстрации*) и дала его курочке. Курочка смазала петушку горлышко, бобовое зёрнышко и проскочило. (*Демонстрация следующей иллюстрации*). Петушок вскочил и радостно закричал: «Ку-ка-ре-ку!»

VI. Разыгрывание эпизодов сказки (театр в шапочках масках).

Сначала роль курочки играет студент, а дети роли хозяйки, коровы, хозяина, кузнеца.

Если останется время, можно разыграть второй раз, сменив актёров (роль курочки теперь будет исполнять ученик).

VII. Итог урока.

— С какой сказкой познакомились?

— Кто её автор?

— Посмотрите дома, какие у вас есть книги с русскими народными сказками. Выберите самую интересную, с картинками, и принесите в класс, чтобы всем показать.

После урока в уголке чтения в разделе «Что читали на уроке» выставляется книга «Петушок и бобовое зёрнышко» или ксерокопия обложки этой книги.

Наведемо зразок конспекту уроку роботи з дитячою книжкою в школі з українською мовою навчання.

Тема уроку. Читання-розгляд книги «Двоє жадібних ведмежат».

Мета: познайомити з угорською народною казкою, вчити розглядати книжку, її складові частини (обкладинку, ілюстрації), знаходити назву книги, вчити слухати казку і переказувати її зміст за ілюстраціями, розширювати уявлення про фольклорні казки різних народів, збагачувати словниковий запас учнів; формувати інтерес до читання і книжок.

Обладнання: книга «Двоє жадібних ведмежат»: угорська народна казка. Переклад Я. Васька (худ. В. Решетов, Г. Сокиринська), книга «Два жадних медвежонка. Перевод и обработка А.Красновой, В. Важдева (худ. П. Репкин) или «Два жадных медвежонка» в пересказе В. Туркова (худ. Е.Рачев), набори книг з фольклорними казками різних народів, шапочки-маски (ведмежата, лисичка).

Хід уроку

I. Орг. момент

II. Повторення вивченого.

— Яку казку слухали минулого разу? Хто її автор?

— Які малюнки ви підготували до уроку? (Виставка дитячих малюнків).

— Які книги з українськими народними казками з картинками знайшли вдома? Подивіться, які книги принесла на урок я (2—3 книги з українськими народними казками показати дітям, розглянути, знайти назву і прочитати).

— Як дізнатися, що в книзі вміщено українську народну казку?

- Спочатку потрібно подивитися на обкладинку.
- Потім читаємо написи на обкладинці та на титульній сторінці.
- Якщо не знайшли потрібних записів, перевертаємо книжку і дивимося на останню сторінку обкладинки і там, під назвою, зазвичай вказують казка, якого народу поміщена в книзі.

• Ілюстрації теж можуть нам підказати казка, якого народу поміщена в книзі.

III. Вправи з дитячими книгами (пошук інформації про те, казка, якого народу вміщена в книзі).

— Розгляньте ці три книги. Визначте, в якій з них українська народна казка.

Дітям пропонуються книги, які мають спеціальні позначки із зазначенням національної приналежності казки в різних місцях (на 1, на 4 сторінці обкладинки, на титульній сторінці). Потім можна звернути увагу на ілюстрації із зображеннями героїв в українському національному одязі.

Вправу необхідно провести з 2-3-ма наборами книжок. Слід пам'ятати про систематичність застосування цієї вправи упродовж кількох занять.

IV. Установка на слухання твору.

— Сьогодні я прочитаю вам ще одну народну казку. Подивіться на обкладинку. Як називається ця казка? Який народ її склав?

Викликається одна дитина, яка шукає необхідні позначки і читає їх.

— Сідайте зручніше і слухайте угорську народну казку «Двоє жадібних ведмежат».

V. Читання казки студентом вголос.

VI. Емоційно-оцінна бесіда.

— Сподобалася вам казка?

— Чи було вам шкода ведмежат, які залишилися без сиру?

Відповіді на це питання можуть бути різними. Не шкода, тому що ведмежата поскупилися і були покарані за свою жадібність. Шкода, тому що ведмежата були маленькими і дурними, а лисиця була хитра. Шкода, тому що ведмежата залишилися голодними.

— Пригадайте, як називається казка.

Студент відкриває запис на дошці:

Двоє жадібних ведмежат

Угорська народна казка

Діти хором читають запис.

— Хто автор казки «Двоє жадібних ведмежат»? Якщо ми знаємо, що це

угорська народна казка, то її автор —... угорський народ.

— Де живуть угорці? В Угорщині. Це країна, яка межує з Україною (можна показати на мапі України та Угорщину). Якщо народи живуть поруч, то у них є щось спільне, але є і відмінності.

V. Розгляд книги «Двоє жадібних ведмежат»: угорська народна казка. Переклад Я. Васька (худ. В. Решетов, Г. Сокиринська).

— Розгляньте обкладинку книги. Зверніть увагу, як одягнені герої. На них — національний угорський одяг. У ведмежат біла сорочка, жилетка, білі широкі штани.

— А ось ще одна книга про двох жадібних ведмежат.

Демонстрація книги «Два жадних медвежонка. Перевод и обработка А.Красновой, В. Важдаева (худ. П. Репкин).

— Ця книга написана російською мовою. Тобто угорську народну казку про двох жадібних ведмежат переклали українською і російською мовами. Розгляньте обкладинку книги. Зверніть увагу, як одягнені герої. У ведмежат жилетка, широкі штани, накидка, яку угорці називають «сюр» (це плащ із захистими рукавами, що використовувалися як кишені). На голові в одного ведмедика овеча шапка, а в другого — капелюх зі стрічкою.

Лисиця одягнена в костюм, який дуже схожий на український: сорочка, спідниця, фартух. Але в угорському костюмі є приталений жилет – угорці називають його «пруслік».

VI. Бесіда за змістом прочитаного з використанням діафільму (або розглядання ілюстрацій, вміщених у книзі).

Перегляд кадрів діафільму з перечитуванням казки.

Розгляд книги супроводжується бесідою за змістом, звертається увага на емоції героїв, передані художниками.

VII. Розігрування окремих епізодів казки в шапочках-масках.

VIII. Підсумок уроку.

— З якою казкою познайомилися?

— Хто її автор?

— Чому ведмежата залишилися голодними? Чи можна в цьому звинуватити тільки лисицю?

— Чого вас навчила ця казка?

— Знайдіть вдома або в бібліотеці книги з казками різних народів. Виберіть найцікавішу з картинками, і принесіть в клас, щоб усім показати.

Після уроку в куточку читання в розділі «Що читали на уроці» виставляється книга «Двоє жадібних ведмежат» або ксерокопія обкладинки цієї книги.

Результати апробації запропонованих матеріалів у базових школах проекту «День у школі. Професійне зростання» свідчать про позитивні зміни в читацькій культурі як першокласників, так і студентів — майбутніх учителів початкових класів. Першокласники отримують позитивний досвід роботи з дитячою книгою, а студенти набувають необхідні уміння і навички, що лежать в основі професійної компетентності.

УДК :373.2.013

Г.М. Зеленська

м. Харків

РОЗВИВАЛЬНІ ПРОГУЛЯНКИ ЯК ВИД ЗАНЯТТЯ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті йдеться про особливості організації, проведення, змістового наповнення розвивальної прогулянки як особливого виду навчального заняття в ДНЗ. Визначено переваги такого виду занять, їх основну тематику, результати.

Ключові слова: розвивальна прогулянка, заняття, дошкільник, завдання.

В статье говорится об особенностях организации, проведения, содержательного наполнения развивающей прогулки как особого вида учебного занятия в дошкольном учебном заведении. Определены преимущества такого вида занятий, их основная тематика, результаты.

Ключевые слова: развивающая прогулка, занятия, дошкольник, задания.